

Τη μαρτυρία της «για ένα παρελθόν ως ένα σημείο λησμονημένο, έτσι ώστε οι Χανιώτες, οι Κρητικοί του σήμερα, να πάρουν μια γεύση από την εβραϊκή παρουσία στο Νησί» καταθέτει η **Ντόνα-Λίλιαν Καπόν** στο **βιβλίο** της που πριν λίγο καιρό κυκλοφόρησε, με τίτλο **“Αίνιγμα”**

Με την ευκαιρία αυτή, η κα Καπόν, γόνος παλιάς ελληνοεβραϊκής οικογένειας, σε **συνέντευξη της στις “διαδρομές”**

μιλά τόσο για το βιβλίο της, όσο και για τη ζωή των Εβραίων των Χανίων και της Κρήτης.

Όπως τονίζει, μιλώντας για το “Αίνιγμα”, «το βιβλίο ιχνηλατεί τη συναρπαστική πορεία της οικογένειας Μινέρμπο μέσα στο χρόνο, ειδικότερα από την εγκατάσταση στην Κρήτη και μετά, και αποτελεί κατάθεση ψυχής εκ μέρους μου, γνωρίζοντας ότι απευθύνεται σε ένα κοινό που ξέρει να διακρίνει και να εκτιμάει το αληθινό».

Σημειώνεται ότι η κα Ντόνα-Λίλιαν Καπόν, διετέλεσε επί σειρά ετών μέλος των διοικητικών συμβουλίων της Ισραηλιτικής Κοινότητας Αθηνών και του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος, από τη θέση της γενικής γραμματέως. Το 2018, τιμήθηκε με ειδική πλακέτα από τον ελληνικό εβραϊσμό, σε αναγνώριση του πολύπλευρου έργου της και της στήριξης που προσέφερε στη δημιουργία του Μουσείου Ολοκαυτώματος Ελλάδος.

Τι σας οδήγησε στη συγγραφή του βιβλίου σας; Γιατί επιλέξατε τη λέξη “Αίνιγμα” στον τίτλο;□

Με το βιβλίο μου αυτό, θέλησα να καταθέσω την μαρτυρία μου για ένα παρελθόν χαμένο, ως ένα σημείο λησμονημένο, έτσι ώστε οι Χανιώτες, οι Κρητικοί του σήμερα, να πάρουν μια γεύση από την εβραϊκή παρουσία στο Νησί που υπήρξε άρρηκτα συνδεδεμένη με το τοπικό στοιχείο και που δεν υφίσταται πια.

Η λέξη “Αίνιγμα” εκφράζει απόλυτα τα συναισθήματά μου, όταν σε κάποια καθοριστική καμπή της ζωής μου, αποφασίζω να ανακαλύψω τις ρίζες της πατρικής οικογένειας της μητέρας μου Μαζαλτόβ (Ευτυχίας) Μαφάλντα Μινέρμπο (Μινέρβου επί το ελληνικότερον) όπου αποδύομαι σε μια δαιδαλώδη αναζήτηση που θα με οδηγήσει σε δύσβατα μονοπάτια και θα με φέρει κοντά σε εμβληματικά πρόσωπα της ιστορίας.

Ο Αβραάμ Αλβέρτος Μινέρβο ήταν αγαπητός στους Χανιώτες και στους επαγγελματίες με τους οποίους συνεργαζόταν. Θυμάστε μερικούς από αυτούς;

Στο θείο μου Αλβέρτο Μινέρβο αναφέρομαι διεξοδικά στο κεφάλαιο «Προσωπογραφίες». Υπήρξε ο μοναδικός Κρητικός Εβραίος που διατηρώντας το θρήσκευμά του, (με την σύζυγό του Βικτώρια) από αγάπη και νοσταλγία για το γενέθλιο τόπο, επέστρεψε στα Χανιά, υπό πολύ αντίξοες συνθήκες, για να παραμείνει μέχρι το 1965, οπότε ήρθε κοντά μας, στην Αθήνα.

Η μνήμη του Αλβέρτου Μινέρβου παρέμεινε ζωντανή στα Χανιά για πολλά χρόνια, μέσα από παλιές συνεργασίες, εγκάρδιες φιλίες και διαρκή παρουσία στο κοινωνικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι της πόλης. Όμως υπάρχει ο θάνατος, κι αυτός κατατρώνει τις μνήμες.

Οι Εβραίοι είχαν μία μακραίωνη παρουσία στη Μεγαλόνησο. Ποια είναι τα ίχνη που μαρτυρούν την παρουσία αυτή;

Πράγματι, η εβραϊκή παρουσία στο Νησί χρονολογείται από περισσότερα από 2.300 χρόνια και αυτό είναι φυσικό, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, του εμπορίου που είχε αναπτυχθεί με τις γείτονες χώρες, τις πολιτιστικές ανταλλαγές, τα πρώτα κοινά στοιχεία με την ελληνική γλώσσα, αλλά αυτό είναι θέμα των ιστορικών και δεν διεκδικώ ανάλογες περγαμηνές. Εγώ μιλώ μόνο για ό,τι γνωρίζω.

Μιλήστε μας για την Εβραϊκή Συνοικία των Χανίων. Ποια ήταν η ζωή των Εβραίων;

Όπως αναφέρω στο βιβλίο μου και διαπιστώνεται απόλυτα από τη σχολική έκθεση-ντοκουμέντο της Χριστιανής γειτόνισσας Κατίνας Σταματάκη-Συγκελάκη, οι

σχέσεις μεταξύ Χριστιανών και Εβραίων γειτόνων ήταν παραπάνω από φιλικές, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Η Κατίνα αναφέρεται στις συμμαθήτριές της Άννα και Λορρίκα Ισχακή, αποκαλώντας τις φίλες-αδελφές της. Όταν τα ξημερώματα της 20ης Μαΐου 1944 οι Γερμανοί κυκλώνουν τη μικρή «καλή» γειτονιά (σύμφωνα με την Κατίνα) βρίσκουν όλους στον ύπνο, κινούνται αστραπιαία, φορτώνουν τους άμοιρους Εβραίους σε φορτηγά και τους οδηγούν στις φυλακές Αγκιάς, όπου παραμένουν για 15 περίπου ημέρες.

Έχει διασωθεί μαρτυρία για την προσπάθεια του Μουσικού Χαράλαμπου Καντέρη να γλυτώσει την αγαπημένη του Τζέννη Μινέρβου, κάνοντας την Χριστιανή για να την παντρευτεί. Αυτά, συμβαίνουν στην Αγκιά και τα μεταφέρω με κάθε επιφύλαξη.

Εάν πάντως θέλετε την προσωπική μου άποψη, ηρωισμοί εκ μέρους του Χριστιανικού πληθυσμού δε χωρούσαν, γιατί θα μπορούσαν να καταλήξουν στον αφανισμό ακόμα και ολόκληρου χωριού. Στη Στοά Μακάσι του Ηρακλείου όπου καταλήγει το βασανισμένο ασκέρι, υπάρχει υποτυπώδης βοήθεια οργανωμένη από την εντόπια διοικητική αρχή (δήθεν νοσοκόμες του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού), την οποία δέχονται οι έγκλειστοι με ευγνωμοσύνη και μάλιστα στην πορεία προς το λιμάνι, εκλιπαρούν τους ντόπιους να τους εμπιστευθούν τα παιδιά τους, προκειμένου να γλυτώσουν.

Η τελευταία σκηνή του δράματος εκτυλίσσεται στο κέντρο της πόλης του Ηρακλείου, όπου οι δυστυχισμένοι άνθρωποι οδηγούνται πεζοί προς το ατμόπλοιο “Τάναϊς” έχοντας πλήρη επίγνωση της τραγικής τους μοίρας. Ανάμεσά τους και ο αδελφός του παππού μου Σαμουήλ Αβρ. Μινέρβος, σε προχωρημένη ηλικία και με το ένα πόδι στο γύψο, μετά από ατύχημα.

Αντί για φορείο, οι Ναζί χρησιμοποιούν μια ξύλινη πόρτα. Στο βιβλίο μου αφιερώνω ένα ολόκληρο κεφάλαιο σε αυτούς τους αδικοχαμένους ανθρώπους, όπου σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα, πρέπει να μετρούν ανάμεσά τους και 120 παιδιά.

Ένα θα πω, όταν χτύπησαν το πλοίο οι τορπίλες του Βρετανικού υποβρυχίου “Vivid” και αυτό έπαιρνε κλίση και θα βυθιζόταν, και πάλι οι Γερμανοί δε θέλησαν να ξεκλειδώσουν τα αμπάρια και να τους δώσουν μια ύστατη ευκαιρία να σωθούν.

Τι σημαίνει για εσάς η Συναγωγή Ετζ Χαΐμ.

Η αλήθεια είναι ότι η Συναγωγή Ετζ Χαΐμ που σημαίνει το “Δένδρο της Ζωής”, αποτελεί την μόνη απτή μαρτυρία για την παρουσία Εβραίων στην πόλη των Χανίων, από παλαιότατους χρόνους.

Για μένα προσωπικά υπήρξε σκοπός ζωής, ένας όρκος που όφειλα να εκπληρώσω από τότε που πεντάχρονο κοριτσάκι, αντίκρισα για πρώτη φορά το πληγωμένο κτίσμα, με όλους τους σχετικούς συνειρμούς.

Μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι η Συναγωγή υπάρχει μόνον για το καλό, για να υποστηρίξει και να φιλοξενεί κάθε τι αξιόλογο και δημιουργικό, απ’ όποιον χώρο και να προέρχεται.

ΠΗΓΗ: [ΧΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ, 13.02.2021](#)